

kayıtlı vesikanın özetinde 1233 (1818) yılında Boyâbat kazasına bağlı Vildanlı karyesinde İvaz Fakih adına bir zaviyeden bahs olunmaktadır. Fakih, o tarihlerde âlime derler. Müderrisler ve şer'i ilimlerde ileri gidenlere XV inci asırda Molla denmiştir. XVI inci asırda bunlara Müderris ve kaza hizmetlerinde ise Kadı derler. XIV üncü asırda bu gibi âlimlere Fakih, hatta lehçemizce Fakı denmiştir. Lâkin bu zat aynı zamanda çok hürmet kazanmış şeyhlerdendir. Boyâbat'da Vildanlıda adına bir zaviyesi olduğuna göre, acaba oralı mıdır? kendi mi yaptırmıştır? yoksa adına mı yapılmıştır? şimdilik birşey söylenemez. Şu muhakak ki Yıldırım ve Çelebi zamanlarında hürmetle mevki kazanmış âlimlerdendir. Bu iki vesikanın birbirlerini tamamlaması da ilerde bu zatın hal tercümesi üzerinde duruldukta, önemle karşılanmağa değer.

II

YILDIRIM BAYEZİD OĞLU İSA'NIN BİR EMRİ

İkinci vesika devrinde yazıldığına şüphe kalmayan Yıldırım Bayezid'in şehzadesi İsa'nın bir emri suretidir. Rivayete göre başında şehzâdenin tuğrası vardır. Bilmiyoruz ki (İsa bin Bayezid Han) ibaresi bunun okunuşu olabilir mi? Emir sureti budur

شہزادہ طغراسی در عیسی بن بایزید خان و صورت امر لریدر.
بو تی شول موجب اوزره قلمه کلدیکم الجن تیاریشک آیواد فقینک
چفتلکنی معاف ومسلم اتدک (?) اندا و بشده ایستیمیلر و صوری ذکیری
و حق پک ایستیمیلر کلی زحمتدا آمین قیلدوق بعدالیوم کسنه
مانع اولوب مدخل ایتمیلر . مطالعه قلنلر تحقیق بلب اعتقاد قلنلر
تعریراً فی اواسط ربیع الاواخر لسنه خمس وثمانیة
۸۰۵

Şehzâde tuğrasıdır. İsa bin Bayezid hân ve suret-i emirleridir.

«Bu biti şol mücip üzere kaleme geldikim İleçin tımarının İvad Fakının çiftliğini muaf ve müsellemedük (?) Onda ve beşde istemiyeler ve sürü değiri ve hakkı pek istemiyeler. Küllî zahmetten emin kılduk. Ba'del yevm kimesne mani' olup müdahale etmiyeler. Mütalâa kılanlar tahkik bilüb itimad kılalır. Tahriren fi evasıt-ı Rebiülevahir liseneti hamse ve semanemiete. 805».

Bu vesikanın sahih olduğuna dili ve ifadesi eihetiyle hüküm verebiliyoruz. Osmanlıca yalnız imlâsında dikkatsizlikler vardır. Onu da kısmen harekelerle tamamlamıştır. Şehzâde İsa bunu vali iken mi yazdırdı veyahut istiklâlini ilân ettikten sonra mı verdi? kat'i bir şey söylenemez. Zira karşımızda mevcut bu vesika fazla bir mütalaa yürütecek durumda değildir. Anlayabildiğimiz kadar vesikayı tahlil edersek bazı ufak şeyler öğreniyoruz. Halk dilince fakihe fakı deniyor Fakih olduğuna göre üleamadandır.

Ayvad herhalde Arapça bir ismin o tarihlerde Türkçeleşmiş olabilir. Acaba İvazın İvad (İvad) şeklinde yazılmış mıdır? Biz İvaz dersek Araplar İvad der. Bu zatın çiftliği var. O zamanlarda vergi onda veya beşde bir alınıyor. Çiftlikteki sürülerin değerinden de alınıyor.

Bu zattan bunların alınmaması emrolunuyor. Yani İvad fakı vergilerden de af edilmiştir. Vesika ve münderecâtı o zamanki devlet idaresi ve vergi tertibi noktasından mühimdir.

III

YILDIRIM BAYEZİD OĞLU MUSA ÇELLEBİ'NİN
BİR HÜKMÜ

Avni sayfada üçüncü vesika Yıldırım Bayezid'in oğlu Musa Çelebi'ye aittir. 804 (1402) tarihini taşıyan bu hükmün başında (Musa bin Bayezid Han) diye okunan bir tuğradan bahis vardır, Vesikayı okuyalım :

كذلك بودنى شهزاده موسى چلبى نك طغراسى . موسى بن بايزيد خان و صورت حكيميدر
بى حكيمى اولدركيم حامل مكتوب احمد النده مرحوم احمد غازى
نشانن كوردم وقف امش بن دخى مسلم دوتدم نايب شخنه و باج چى
اوى اوكنه كليا و زجت و رميا بى مطالعه قيله نلر حكمنه اعتماد
قيلا رتب فى اواخر ذى القعدة من شهر سنة اربع و ثمانماية
٨٠٤

«Kezalik bu dahi Şehzade
Musa Çelebi'nin tuğrası

Musa bin Bayezid Han
ve suret-i hükmüdür.

Biti hükmü oldurkim hamil-i mektub Ahmet elinde merhum Ahmet Gâzi nişânın gördüm, vakıf imiş, ben dahi müsellemler tuttum. Nayıb şahne ve baccı evi önüne gelmiye ve zahmet vermiye. Biti [yi] mutalâa kılanlar hükmüne itimad kılalar Kütübe fi evâhiri zilka'de min şuhur-i seneti erbaa ve semanemiete 804.»

Bunun ne maksadla verildiği hakkında başka hiç bir izahat yoktur. Vesikadan öğrendiklerimizi sıralıyalım :

Bayezid'in bütün şehzadeleri imza makamında tuğra kullanıyorlar. Şehzâde Musa'nın da var. Bayezid tuğrasındaki «Muzaffer» kelimesi bunlarda yok. Yalnız babalarının hanlıkları yazılmıştır.

Vesika, biti yani mektup ile verilmiş bir hükümdür. Anadolu'da o tarihte mektuba biti deniyor. İfade o zamanındır. Pek güzel Türkçedir. Lâkin imlâsı kısmen hareketlerle düzeltilmiştir.

Bu biti tavsiyenâme addolunacağı gibi bir hudud vesikası, bir nevi pasaport da sayılabilir.

Bu vesikaları bahsi derinleştirmek isteyenlere armağan ederek başka bir mütalâaa ileri sürmekten çekiniyoruz.

EMİR SÜLEYMAN'IN TUĞRASI HAKKINDA

Emir Süleyman Yıldırım Bayezid'in oğludur. Babasının Ankara'da Çubuk-ovasında Timur'a mağlup olmasından sonra Edirne'ye gelmiş ve tahta geçmiştir. Sekiz sene babası tahtında oturmuştur¹. Sonra kardeşi Musa Çelebi Rume-
li'nde pâdişah olur.

1 Nev'i - Netayicil funun ve memasinil memnun,